

YAYIN ETİĞİ AÇISINDAN BİLİMSEL SAPTIRMALAR

Bir bilimsel araştırma “bilinmeyen bir konuyu aydınlatmak”, “bilinmeyenleri azaltmaya çalışmak” gibi gerekçeler ile yapılmalıdır.

Bir araştırma yayınlanmadığı sürece sadece yapan kişi/kişiler, ve sınırlı sayıda kişiler (örneğin çalışma jürisi) bilecektir. Bilimde kendini ifade etmenin tek yolu “yayındır”. Araştırma yayına dönüşmeden bir anlam ifade etmez. Yayınlanmamış bir çalışma bilimsel çevreler için “yapılmamış” sayılır.

Her tür bilimsel araştırma uygun kurallar çerçevesinde ve bilimsel denetim altında uygulanacak olursa sonunda mutlaka bilimsel yayın haline getirilmelidir.

Her alan için gerekli olan etik, bilimsel yayın içinde geçerlidir. Tasarımdan verilerin toplanmasına, makalenin yazılmasından okuyucuyla buluşması sürecinin tümünde yayın etiği vardır.

“BİLİMSEL YANILTMALAR” ikiye ayrılır

1. DİSİPLİNSİZ ARAŞTIRMA (SLOPPY RESEARCH): Disiplinsiz ve düzensiz araştırma yapan bir araştırmacı;

- Araştırma planlanmasını
- Uygun yöntem seçimini
- Yöntemleri uygulamasını
- Sonuçların analizini ve yorumunu bilmemektedir.

Araştırmacı, “iyi niyetli” ve yanlışlarının farkında değildir. Bu nedenle güvenilir olmayan sonuçlar üretiyor.

2. BİLİMSEL YANILTMA, SAPTIRMA (SCIENTIFIC FRAUD) : Araştırmacının bilinçli olarak ve amaçlı bir yaklaşımla çalışmanın metod veya sonuçlarını “kötü niyetle” saptırması ve değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır.

Bilimsel Yayıncılık Ve Aldatmaca Türleri

- Bilimsel korsanlık
- İntihal
- Uydurma
- Çarpıtma
- Duplikasyon
- Dilimleme
- Kurum ve kuruluş desteği belirtmemek
- Yazar isimlerinde gerekçesiz değişme yapmak

Bilimsel Korsanlık (Piracy): Başka araştışıcıların verilerini (yazı, Őekil, grafik vb.) kendi izni olmadan almak ve kiŐinin kendi çalıŐmasının herhangi bir bölümüne yerleŐtirmesidir.

İntihal (Plagiarism): BaŐkalarının fikir, yazı ve çalıŐmalarının bir kısmını veya tamamını kaynak kiŐilere gereken Şekilde atıf yapmadan bireyin kendisinin gibi göstermesi, yayınlaması.

Uydurma (Fabrication): Var olmayan bilgilerin/verilerin “yoktan var edilmesi” dir.

Çarpıtma(Falsification): DeĐiŐik sonuç verecek Şekilde araştırma materyalleri, cihazlar, iŐlemler ve araştırma kayıtlarında deĐiŐiklik yapmak.

Duplikasyon (Duplication): Aynı araştırma sonuçlarını birden fazla dergiye yayın için göndermek veya yayımlamak.

Dilimleme (Least Publishable Units): Bir araŐtırmanın sonuçlarını, araŐtırmanın bütünlüğünü bozacak Şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayın yapmak.

BİLİMSEL SAPTIRMA YANILTMA NEDENLERİ

- Bireyin yetersiz araştırma eğitimi alması veya araştırma disiplini almamıŐ olması
- KiŐisel olarak kurumda veya akademik ortamda hızlı yükselme hırsı
- BaŐkalarının kendisinin olumlu ve baŐarılı tanımalarını arzulama duygusu
- İsmi sık sık yayınlarda görme arzusu (Hollywood Sendromu)
- Kurumun veya bölümün aŐırı ve oransız baskısı
- “Fazla yayın = fazla prestij” duygusu
- Parasal kazanç hırsı
- Nadir olarak da psikiyatrik kiŐisel bozukluklar

Bilimsel Yanıltma ve Saptırmaların Sıklığına rneklerle Baktığımızda;

➤ Amerika BirleŐik Devletleri Ulusal Sağlık Enstitüsü bünyesinde bulunan Bilimsel Etik Kurulu’na Mart 1989-Mart 1991 arasında bilimsel yanıltma olduğu düŐünülen 200’den fazla müracaat olmuŐ ve 30’unda inceleme sonucunda iddianın doğru olduğu görülmüŐ.

➤ ABD’de Ulusal Bilim Vakfı desteği ile yürütülen bir çalıŐmada 2000 doktora derecesi programında olan Ğrenci ve 2000 fakülte Ğretim yesi olmak üzere toplam 4000 kiŐiye anket uygulaması ile bilimsel yanıltma konusu araŐtırılmıŐtır. Bu uygulamada anketler; kimya, inŐaat mühendisliği, mikrobiyoloji ve sosyoloji bölümlerindeki Ğrenci ve Ğretim üyelerine daĐıtılmıŐtır. ÖĞrenci ve Ğretim üyelerinin %6 ile %9 ‘u en az bir kez fakültede “bilimsel yanıltma”ya Őahit olduklarını ifade etmiŐlerdir.

➤ Türkiye'ye baktığımızda ise Üniversitelerarası Kurul Doçentlik Sınavı Etik Komisyonu'na 2004 yılında 98 dosya gelmiş, 23'üne yaptırım uygulanmıştır.

Bir daha girememe=4

Üç yıl girememe=2

İki yıl girememe=3

Bir yıl girememe=14

BİLİMSEL YANILTMA-SAPTIRMALARIN ÖNLENMESİNDE 3 GENEL YAKLAŞIMIN YARARLI VE ÖNEMLİ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.

- 1- Araştırmacıların eğitimi ve öğretimi
- 2- Araştırmacılar üzerinde baskıları azaltmaya yönelik tedbirlerin alınması
- 3- Araştırmacıların üzerinde mali baskıların azaltılması

1. Araştırmacıların Eğitimi ve Öğretimi İçin Genel Prensipler

➤ Üniversite ve diğer eğitim kurumlarında mezuniyet öncesi ve sonrası etik standartların öğretilmesi gerekir.

➤ Her genç araştırmacının mutlaka danışmanlık alması ve danışmana düşen araştırmacı adayının sayısı olarak az olması ve bu şekilde yeterli bir şekilde danışmanlık yapması sağlanır.

➤ Araştırma verilerinin her zaman incelemeye hazır olacak şekilde kurumca tasdikli defterlere yazılması ve bu defterlerin en az 5 yıl süre ile saklanması gerekir.

➤ Veri analizi ve istatistiksel hesapların konunun uzmanlarınca yapılmasına özen gösterilmelidir. Bu konuda da eğitim verilmelidir.

➤ Araştırmaların yayına gitmeden üst düzeydeki sorumlu üyeler tarafından da incelenmesi gerekir.

➤ Araştırma verilerinin yayınlarda çok etraflı sunulması gerekir.

2. Bilimsel Yalancılığa Neden Olabilecek Baskıların Azaltılmasına Yönelik Tedbirler

➤ Yayın yapma konusunda genç araştırmacılara “gereksiz” baskıdan kaçınılmalıdır. Genç araştırmacılar, kurulu teknikleri kullanarak uygun bir zaman birimi içinde sonuç alabilecekleri araştırmalara özendirilmeleri gerekir.

➤ Yayın sayısı değil yayın kalitesinin önemli olduğu konusunda araştırmacılara eğitim verilmelidir.

➤ Akademik yükseltmelerde adayın kendince “önemli” gördüğü yayınları, örneğin 5–10 adet belirlemesi ve jüriye sunması istenebilir.

3. Araştırcılar Üzerindeki Mali Baskıların Azaltılması ve Düzenlenmesi

➤ “Destek” ödeme yapan farmasötik sanayi kuruluşlarının, kurumun mali ve idari organlarınca denetlenmesi gerekir. Bütün mali desteklerin kurumun etik ve idari yetkili gruplarınca onaylanması gerekmektedir.